

วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

ลักษณะการวิจัย

การศึกษาการเลื่อนชั้นทางสังคมของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมใน กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาขั้นสำรวจ (Survey Research) ที่จะค้นหาปัจจัยสำคัญที่กำหนดการเลื่อนชั้นทางสังคมของข้าราชการครูทั้งในรุ่นอายุและในระหว่างรุ่นอายุ ว่ามีอะไรบ้าง ทั้งนี้จะได้ศึกษาอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครูเองและของพ่อแม่ครูด้วย โดยทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสำรวจ (Survey) แบบสอบถามไปยังข้าราชการครูทั้ง ๒ กลุ่ม คือ ครูบริหารและครูวิชาการ ในโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ข้าราชการครู หมายถึง ข้าราชการพลเรือนซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นผู้สอนประจำสถานศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ หรือดำรงตำแหน่งอื่นในกระทรวงศึกษาธิการอันเกี่ยวกับการให้การศึกษา ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ซึ่งออกตามกฎหมายว่าด้วยครู

ครูบริหาร หมายถึง ข้าราชการครูที่มีส่วนในการบริหารงานในโรงเรียน และอาจทำหน้าที่สอนหรือไม่สอนก็ได้ ตำแหน่งครูบริหารในโรงเรียนมีดังนี้

๑. ผู้อำนวยการโรงเรียน
๒. ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
๓. ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง
๔. ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ
๕. หัวหน้าหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ

ภาษาไทย สังคมศึกษา ศิลปปฏิบัติ ศิลปศึกษา พลศึกษา

๖. ผู้ช่วยหัวหน้าหมวดวิชาต่าง ๆ
๗. หัวหน้าและผู้ช่วยฝ่ายทะเบียนวัดผล

ครูวิชาการ หมายถึง ข้าราชการครูที่ทำหน้าที่สอนแต่เพียงอย่างเดียว

เดียว

แหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างจากข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมในกรุงเทพมหานคร โรงเรียนที่เลือกเป็นสถานศึกษามีทั้งหมด ๖ โรงเรียน ซึ่งคัดเลือกมาจากโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีทั้งหมด ๕๕ โรงเรียน และโรงเรียนที่คัดเลือกมาทั้ง ๖ โรงเรียน คือ

๑. โรงเรียนสายน้ำผึ้ง
๒. โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
๓. โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี
๔. โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย
๕. โรงเรียนสุวรรณารามวิทยาลัย
๖. โรงเรียนทอวัง

เหตุผลที่เลือกโรงเรียนที่กล่าวมาแล้วทั้ง ๖ โรงเรียนเป็นสถานที่ศึกษาวิจัย เพราะเป็นโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาที่มีอยู่ในส่วนกลาง มีขนาดใหญ่พอควร มีจำนวนข้าราชการครูเกินกว่า ๑๐๐ คนขึ้นไป สามารถติดต่อเก็บข้อมูลได้สะดวกและได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนเป็นอย่างดี

แผนกทะเบียน กองมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

การสุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยนี้ต้องการจะเก็บข้อมูลจากครูบริหารและครูวิชาการ สำหรับครูบริหาร จะใช้จำนวนประชากรที่มีอยู่ทั้งหมดในโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากว่าในแต่ละโรงเรียน จะมีตำแหน่งครูบริหารประมาณ ๒๐ คน ส่วนครูวิชาการจะเลือกสุ่มตัวอย่างจากครูที่มีระดับอายุตั้งแต่ ๓๐ ปีขึ้นไป ทั้งนี้เพื่อการศึกษาในเรื่อง การเลื่อนชั้นทางสังคมในรุ่นอายุของครู จากครูวิชาการเป็นครูบริหาร การกำหนดระดับอายุครูวิชาการก็เพื่อการเปรียบเทียบระหว่างครูทั้ง ๒ กลุ่ม เพราะระบบอาวุโส ยังมีความสำคัญในการเลื่อนตำแหน่งขึ้นไปในระบบราชการในสังคมไทย จึงกำหนดระดับอายุเพื่อเป็นตัวแปรคุม และระยะเวลาที่ทำงานในอาชีพมานานพอสมควร จะช่วยให้เห็นการเลื่อนชั้นทางสังคมในระหว่างรุ่นอายุได้ชัดเจนกว่าระดับอายุน้อย ๆ ที่เพิ่งเข้าสู่แรงงาน

ก่อนสุ่มตัวอย่างครูวิชาการในแต่ละโรงเรียน ได้ขอความร่วมมือจากผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายธุรการในการคัดเลือกครูวิชาการที่มีอายุตั้งแต่ ๓๐ ปีขึ้นไป เมื่อได้รายชื่อมาเรียบร้อยแล้วก็นำรายชื่อครูวิชาการมาทำการเลือกตัวอย่างอย่างมีระบบ (Systematic) ตามสัดส่วนของจำนวนครูวิชาการในแต่ละโรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

๑.	โรงเรียนสายน้ำผึ้ง จำนวนครูทั้งหมด (พ.ศ. ๒๕๒๑)	๑๘๑ คน
	จำนวนครูบริหาร	๒๐ คน
	จำนวนครูวิชาการที่เข้าช่วยในการศึกษา	๘๑ คน
๒.	โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย จำนวนครูทั้งหมด	
	(พ.ศ. ๒๕๒๑)	๒๕๐ คน
	จำนวนครูบริหาร	๒๐ คน
	จำนวนครูวิชาการที่เข้าช่วยในการศึกษา	๑๒๐ คน
๓.	โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี จำนวนครูทั้งหมด	
	(พ.ศ. ๒๕๒๑)	๑๘๘ คน

จำนวนครูบริหาร	๒๐ คน
จำนวนครูวิชาการที่เข้าช่วยในการศึกษา	๘๕ คน
๔. โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย จำนวนครูทั้งหมด	
(พ.ศ. ๒๕๒๑)	๑๙๙ คน
จำนวนครูบริหาร	๒๐ คน
จำนวนครูวิชาการที่เข้าช่วยในการศึกษา	๙๕ คน
๕. โรงเรียนสุรธรรมารามวิทยาคม จำนวนครูทั้งหมด	
(พ.ศ. ๒๕๒๑)	๑๒๑ คน
จำนวนครูบริหาร	๒๐ คน
จำนวนครูวิชาการที่เข้าช่วยในการศึกษา	๖๐ คน
๖. โรงเรียนหอวัง จำนวนครูทั้งหมด (พ.ศ. ๒๕๒๑)	๒๐๕ คน
จำนวนครูบริหาร	๒๐ คน
จำนวนครูวิชาการที่เข้าช่วยในการศึกษา	๘๕ คน

การศึกษาครั้งนี้ต้องการเลือกตัวตัวอย่างครูวิชาการมาเพื่อศึกษาเป็นจำนวน ๒๐๐ คน และเพื่อให้ได้ตัวอย่างครูวิชาการในแต่ละโรงเรียนในขนาดใกล้เคียง คือ ประมาณ ๓๓-๓๔ คน ดังนั้น การเลือกกลุ่มตัวอย่างครูวิชาการจึงไม่คำนึงถึงสัดส่วนของประชากรแต่ละโรงเรียน ส่วนจำนวนครูบริหารที่ต้องศึกษามีจำนวน ๑๒๐ คน แต่ได้รับแบบสอบถามกลับคืนและสมบูรณ์ ๑๐๐ คน รวมประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ทั้งหมด ๓๐๐ คน เหตุที่การวิจัยนี้ไม่สามารถจะใช้ขนาดของกลุ่มครูบริหารและกลุ่มครูวิชาการเท่ากันได้ ก็เพราะผู้วิจัยมีเวลาและเงินทุนจำกัด

วิธีเก็บข้อมูล

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้สำหรับข้าราชการครูทั้ง ๒ กลุ่ม คือ ครูบริหารและครูวิชาการ โดยแบ่งคำถามออกเป็น ๒ ตอน

ตอนที่ ๑ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมของครูที่มีผลต่อโอกาสใน

การเลื่อนชั้นทางสังคมของครู แบ่งออกเป็น ๔ ส่วนคือ

๑. ข้อมูลส่วนตัว เพศ อายุ จำนวนพี่น้อง สถานภาพสมรส จำนวนบุตรที่มีชีวิต

๒. ประวัติการศึกษา ระดับการศึกษาเมื่อประกอบอาชีพครั้งแรก การอบรม การศึกษาต่อในระหว่างการทำงาน และระดับการศึกษารับสูงสุดในขณะที่ตอบแบบสอบถาม

๓. ประวัติการทำงาน ตั้งแต่เริ่มแรกเข้าสู่แรงงาน อาชีพที่ทำครั้งแรกจนถึงอาชีพปัจจุบัน ระยะเวลาการทำงาน ตำแหน่งปัจจุบัน

ตอนที่ ๒ เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพ่อแม่ที่มีผลต่อโอกาสในการเลื่อนชั้นทางสังคมของครู แบ่งออกเป็น ๓ ส่วนคือ

๑. ระดับการศึกษาชั้นสูงสุดของพ่อและแม่

๒. อาชีพหลัก หรือ อาชีพสุดท้ายที่พ่อแม่กำลังทำอยู่ในปัจจุบันและเคยทำแล้ว

๓. รายได้ของพ่อแม่รวมกัน หมายถึง รายได้ประจำและรายได้พิเศษต่าง ๆ รวมกันในเดือนหนึ่ง

ขั้นตอนในการเก็บข้อมูล

๑. เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้วก็ทำการทดสอบแบบสอบถามกับจำนวนครูบริหาร ๑๕ คน และครูวิชาการ ๒๕ คน ที่โรงเรียนศรีอยุธยา เพื่อตรวจสอบการไขถ้อยคำในแบบสอบถามว่าผู้ตอบจะเข้าใจคำถามหรือไม่เพียงไร และจากการทดสอบแบบสอบถามพบปัญหาเกี่ยวกับการไขถ้อยคำและคำถามเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของครูเองและพ่อแม่

๒. หลังจากทดสอบแบบสอบถาม และพบข้อบกพร่องแล้วจึงได้นำแบบสอบถามมาแก้ไขปรับปรุงกับอาจารย์ที่ปรึกษา ในด้านการไขถ้อยคำและตัดคำถามที่

ไม่จำเป็นออกไปและเพิ่มคำถามบางส่วนที่จำเป็น เมื่อแก้ไขเรียบร้อยแล้วก็นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนที่คัดเลือกไว้ ๒ โรงเรียน

๓. ขอนหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อนำไปแสดงต่อผู้อำนวยการโรงเรียนทั้ง ๒ โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามให้แก่ข้าราชการครูในโรงเรียนทั้ง ๒ กลุ่ม คือ ครูบริหารและครูวิชาการ

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เวลาส่งแบบสอบถามและรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง เป็นเวลา ๒ เดือน คือ ตั้งแต่ ๑ พฤศจิกายน ถึง ๓๐ ธันวาคม ๒๕๒๑

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลมาแล้ว ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น ใช้อัตราส่วนร้อยละให้เห็นถึงลักษณะทั่ว ๆ ไปของข้อมูลที่ได้นั้น คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการครูทั้ง ๒ กลุ่ม และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพ่อแม่ครู

๒. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ส่วนใหญ่จะเป็นรูปตารางอัตราส่วน ร้อยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ และในบางตารางอาจแสดงในรูปของค่าเฉลี่ยเพื่อจะได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรให้ชัดเจนขึ้น

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ

๒.๑ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับการศึกษา จำนวนพี่น้อง สถานภาพสมรส จำนวนบุตรของครู ลักษณะอาชีพหลักของพ่อแม่ ระดับการศึกษาหรือจำนวนปีการศึกษาของพ่อแม่ และระดับรายได้ของพ่อแม่

๒.๒ ตัวแปรตาม ได้แก่ การเลื่อนขั้นทางสังคมของข้าราชการครู ในรุ่นอายุ และในระหว่างรุ่นอายุ

ตัวแปรคุม ใต้แก่ รัศมีอายุครุวิชาการ คือ ตั้งแต่ ๓๐ ปีขึ้นไป

นอกจากนี้จะใช้วิธีการทางสถิติโคสแควร์มาทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและจุดมุ่งหมายที่ต้องการจะทราบ

วิธีการวัดการเลื่อนชั้นทางสังคมในระหว่างร่นอายุ

วิธีที่จะวัดความสังคมหนึ่ง ๆ มีอัตราการเลื่อนชั้นทางสังคมมากหรือน้อย เราจะได้จากการเลื่อนชั้นทางสังคมในระหว่างร่นอายุ กล่าวคือ ความบุคคลที่มีอาชีพที่ดีว่ามีสถานภาพสูงนั้นมีบิดาที่มีอาชีพไม่สูงเท่าหรือคนน้อยกว่า ซึ่งมีขอหน้าสังเกต ๒ ประการ

ประการแรก คือ การเลื่อนชั้นมักจะดูจากการเคลื่อนที่ ทางอาชีพ ถึงแม้จะมีทางอื่น เช่น การที่แต่งงานกับคนที่มีความศรัทธาทางสังคมสูงกว่าจนยกสถานภาพตัวเองสูงตาม ซึ่งจะปรากฏได้ทั้งชายและหญิง

ประการที่สอง คือ อาชีพที่มีสถานภาพสูงกว่า หรือดีกว่า ซึ่งอาจแบ่งแยกออกเป็นสองแง่ คือ ดีกว่าหรือสูงกว่าในแง่ของรายได้หรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่สังคมถือว่าไม่เพียงพอต่อการที่จะตัดสินว่าเป็นการดีกว่าหรือสูงกว่า เช่น คนเลี้ยงเป็ดที่มีรายได้ดีกว่าอาชีพอื่น ก็ไม่อาจถือได้ว่าอาชีพเลี้ยงเป็ดสูงกว่าหรือดีกว่า ดังนั้นจึงต้องดูในแง่ค่านิยมของสังคมควรวาให้ความยกย่องนับถืออาชีพนั้นแค่ไหน โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ถือว่าอาชีพรับราชการ เป็นอาชีพที่มีเกียรติและได้รับการยกย่องจากสังคมมาก

เนื่องจากการศึกษาการเลื่อนชั้นทางสังคมในที่นี้ได้ใช้อาชีพเป็นดัชนีในการวัดการเลื่อนชั้นระหว่างพ่อกับลูก และในประเทศไทยเรายังมิได้มีการจำแนกอันดับอาชีพจากสูงไปต่ำไว้เป็นรูปแบบที่แน่นอน เหมือนอย่างในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงต้องเริ่ม

จากการจัดอันดับกลุ่มของอาชีพจากสูงไปต่ำ โดยอาศัยแนวความคิดของนักสังคม-
 วิทยาชาวตะวันตกและนักสังคมวิทยาของไทยที่กล่าวถึงการจัดอันดับอาชีพไว้ ดังเช่น
 แนวความคิดของไพฑูรย์ เครือแก้ว ที่ได้จัดลำดับช่วงชั้นทางสังคมในสังคมไทยไว้
 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๑ โดยละเอียด นอกจากนี้ นักสังคมวิทยาชาวตะวันตก
 โซโรกิน (Sorokin) ได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดอันดับอาชีพไว้ว่า
 อาชีพที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ในการจัดระเบียบเพื่อความอยู่รอดและคง
 อยู่ของกลุ่ม หรืออาชีพที่ค่อนข้างมองใช้สติปัญญาสูง ๆ ควรจะได้รับการพิจารณาไว้ใน
 อันดับสูง ซึ่งข้อเท็จจริงในสังคมโดยทั่วไปต่างก็สนับสนุนหลักการดังกล่าว ส่วน
 สกินเนอร์ (Skinner) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดแบ่งกลุ่มอาชีพ
 โดยเรียงลำดับจากสูงไปต่ำในสังคมไทยไว้ดังนี้ อาชีพที่สังคมยกย่องและให้เกียรติ
 สูงจะถูกจัดไว้ในลำดับแรก โดยเฉพาะในสังคมไทยอาชีพที่ได้รับการยกย่องมากคือ
 อาชีพรับราชการและทหาร และถ้าอาชีพใดที่ค่อนข้างมีความรู้สูงความสามารถสูง
 หรือค่อนข้างสติปัญญาสูง อาชีพนั้นจะถูกจัดไว้ในลำดับต้น นอกจากนี้ยังคำนึงถึงรายได้
 ที่แตกต่างกันในอาชีพต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาในการจัดลำดับอาชีพและ
 ประเสริฐ แยมกลินฟุง ได้บรรยายถึงรูปแบบในการจัดอันดับอาชีพและการเคลื่อน
 ที่ทางสังคมในสังคมไทยไว้ดังนี้คือ

Pitirim A. Sorokin, Social and Cultural Mobility

(New York : Free Press Paperbooks, 1964).p.101.

¹² William Edger Maxwell, Modernization and Mobility

into the Elite Among Medical Students in Thailand, (the National
 Research Council of Thailand Library, 2518), pp. 328-330.

จากข้อความที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการแบ่งช่วงชั้นทางสังคมได้อาศัยวิธีวัตถุวิสัย (Objective Approach) คือ อาศัยสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง

ดังนั้น การจัดอันดับอาชีพในที่นี้จะยึดหลักของนักสังคมวิทยาที่กล่าวมาแล้ว โดยจัดเรียงลำดับกลุ่มอาชีพที่จะนำมาศึกษาดังนี้

๑. การศึกษาการจัดลำดับช่วงชั้นทางสังคม มีด้วยกัน ๓ วิธีคือ

๑. การศึกษาแบบวัตถุวิสัย (Objective Approach) การศึกษาแบบนี้อาศัยข้อมูลนอกเหนือความรู้สึกของบุคคล มีการกำหนดกฎเกณฑ์ไว้แน่นอน โดยอาศัยสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เช่นระดับรายได้ ระดับการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งในสังคมมาเป็นข้อกำหนด จะเห็นได้ว่าวิธีนี้ขึ้นอยู่กับผู้วิจัยจะอาศัยเกณฑ์ทางใดที่กล่าวมาแล้วมาเป็นมาตรฐานในการจัดลำดับชั้นทางสังคม

๒. วิธีการศึกษาแบบอัตวิสัย (Subjective Approach) การศึกษาแบบนี้ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของบุคคลนั้น ๆ เองว่าเขาอยู่ในกลุ่มชนชั้นอะไร เช่น มีคำถามที่ถามว่า " คุณคิดว่าคุณเป็นชนชั้นอะไร " เมื่อเทียบกับตำแหน่งทางอาชีพหรือรายได้กับคนอื่น ๆ ในสังคม

๓. วิธีการศึกษาแบบชื่อเสียง (Reputational Approach) การศึกษาวิธีนี้อยู่ในระหว่าง ๒ แบบแรก วิธีการศึกษาคือ นักวิจัยจะเข้าไปในชุมชนหนึ่งและตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่งขึ้นมา ซึ่งอาจมีจำนวน ๑๐ คน โดยคณะกรรมการชุดนั้นต้องมีชื่อเสียงพอสมควร และอยู่ในชนชั้นมานานพอที่จะรู้จักสมาชิกในชุมชนนั้น และนักวิจัยจะสอบถามกรรมการชุดนั้นว่า บุคคลใดหรือกลุ่มใดมีอำนาจหรือมีฐานะอย่างไร การถามแบบนี้ เป็นวิธีแบบอัตวิสัย คือ จากความรู้สึกของผู้ถูกเลือกให้ตอบคำถาม และในขณะเดียวกัน เราก็ได้นำข้อมูลนั้นมาพิจารณาจัดลำดับชั้นทางสังคมได้อีกที่หนึ่ง เป็นแบบวัตถุวิสัย

กลุ่มที่ ๑ ข้าราชการพลเรือนระดับชั้นเอกขึ้นไป หรือตั้งแต่ชั้น ๕ ขึ้นไป ทหาร ตำรวจ ตั้งแต่ยศพันเอกขึ้นไป และผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพระดับสูง เช่น หมอ ผู้พิพากษา อาจารย์มหาวิทยาลัย นักธุรกิจระดับสูง เช่น ผู้จัดการ ผู้บริหารโรงงาน และบริษัทขนาดใหญ่ เป็นต้น

กลุ่มที่ ๒ ข้าราชการพลเรือนระดับต่ำกว่าชั้นเอก หรือตั้งแต่ชั้น ๓ ถึงชั้น ๔ ทหาร ตำรวจ ยศพันโทลงมา ข้าราชการครูโรงเรียนรัฐบาล นักธุรกิจระดับกลาง บริษัท ห้างร้าน ประกอบกิจกรรมขนส่งทุกประเภท การท่องเที่ยว โรงแรม โรงงานขนาดกลาง เป็นต้น

กลุ่มที่ ๓ ครูโรงเรียนราษฎร์ พนักงาน ลูกจ้าง เช่น พนักงานบัญชี เลขานุการ ในธุรกิจเอกชน พนักงานองค์การรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น

กลุ่มที่ ๔ ข้าราชการทุกประเภทที่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือตั้งแต่ระดับชั้น ๑ ถึงชั้น ๒ ผู้ประกอบอาชีพการค้า ธุรกิจขนาดเล็ก อาชีพบริหาร และผู้ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ซึ่งมีที่ดินเป็นของตนเอง

กลุ่มที่ ๕ ผู้ประกอบอาชีพด้วยตนเองขนาดเล็ก งานประเภทใช้กำลัง และกรรมกรผู้มีฝีมือ

กลุ่มที่ ๖ งานที่ใช้กำลังกาย แรงงานที่ไร้ฝีมือ และผู้ที่รับจ้างทั่วไป เช่น รับจ้างทำนา

คำนิยามปฏิบัติการ

เพื่อให้ตัวแปรในสมมติฐานที่ได้มาจากแนวทฤษฎีและผลการวิจัยมีความแจ่มชัดมีขอบเขตแน่นอนและสามารถที่จะนำมาหาค่าทางสถิติได้ จึงให้คำจำกัดความปฏิบัติการ (Operational Definition) ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ที่ปรากฏในสมมติฐานเพื่อการวิจัยครั้งนี้ไว้ดังนี้คือ

ก. ตัวแปรอิสระ (Dependent Variables) มีดังนี้

๑. ระดับการศึกษาของข้าราชการครู หมายถึง ระดับการศึกษาที่ครูได้รับ เมื่อประกอบอาชีพหลักครั้งแรก และระดับการศึกษาชั้นสูงสุดของครู ขณะที่ตอบแบบสอบถาม ซึ่งในที่นี้จะแบ่งระดับการศึกษาออกเป็น ๓ ระดับ

๑.๑ ระดับการศึกษาสูง หมายถึง ระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป

๑.๒ ระดับการศึกษปานกลาง หมายถึง ระดับการศึกษาชั้นอนุปริญญา ป.ว.ส. ปกศ.สูง หรือเทียบเท่า

๑.๓ ระดับการศึกษาต่ำ หมายถึงระดับการศึกษาชั้นมัธยมต้นและมีชั้นปลาย รวมทั้งสายอาชีพ (ป.ว.ช.) และเทียบเท่า

๒. สถานภาพสมรส หมายถึง สถานภาพของครูที่เป็นโสด แต่งงาน หรือเป็นหม้าย

๓. จำนวนบุตร หมายถึง บุตรของข้าราชการครูที่แต่งงานแล้วและยังมีชีวิตอยู่ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๓.๑ จำนวนบุตรมาก หมายถึง จำนวนบุตรของครูตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป

๓.๒ จำนวนบุตรปานกลาง หมายถึง จำนวนบุตรของครูตั้งแต่ ๓ - ๔ คน

๓.๓ จำนวนบุตรน้อย หมายถึง จำนวนบุตรของครูตั้งแต่ ๑ - ๒ คน

๔. ขนาดครอบครัว หมายถึง จำนวนพี่น้องของครูบริหารและครูวิชาการ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ

๔.๑ จำนวนพี่น้องมาก หมายถึง จำนวนพี่น้องของครูตั้งแต่ ๕ - ๑๕ คน

๔.๒ จำนวนพี่น้องปานกลาง หมายถึง จำนวนพี่น้องของครู ตั้งแต่ ๕ - ๔ คน

๔.๓ จำนวนพี่น้องน้อย หมายถึง จำนวนพี่น้องของครูตั้งแต่

๑ - ๔ คน

๕. ระดับการศึกษาของพ่อแม่ มีความหมาย ๒ ประการ คือ

๕.๑ ระดับการศึกษาของพ่อแม่ หมายถึง ระดับชั้นการศึกษาของพ่อแม่ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ

๕.๑.๑ ระดับการศึกษาพ่อแม่สูง หมายถึง ระดับการศึกษาที่พ่อแม่ได้รับตั้งแต่ชั้นอนุปริญญาขึ้นไป

๕.๑.๒ ระดับการศึกษาพ่อแม่ปานกลาง หมายถึง ระดับการศึกษาที่พ่อแม่ได้รับตั้งแต่ชั้นมัธยมต้น และ มัธยมปลาย (ม.๑ - ม.๔) รวมสายอาชีพด้วย

๕.๑.๓ ระดับการศึกษาพ่อแม่ต่ำ หมายถึง ระดับการศึกษาที่พ่อแม่ได้รับตั้งแต่ ป.๔ ลงมา หรือไม่ได้รับการศึกษาเลย

๕.๒ ระดับการศึกษาพ่อแม่ หมายถึง จำนวนปีการศึกษาของพ่อแม่ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษารวมกัน แบ่งออกเป็น ๓ ประการ คือ

๕.๒.๑ ระดับการศึกษาของพ่อแม่สูง หมายถึง จำนวนปีการศึกษาที่พ่อแม่ครูได้รับตั้งแต่ ๒๕ - ๓๖ ปี

๕.๒.๒ ระดับการศึกษาของพ่อแม่ปานกลาง หมายถึง จำนวนปีการศึกษาที่พ่อแม่ครูได้รับตั้งแต่ ๑๓ - ๒๔ ปี

๕.๒.๓ ระดับการศึกษาของพ่อแม่ต่ำ หมายถึง จำนวนปีการศึกษาที่พ่อแม่ครูได้รับตั้งแต่ ๐ - ๑๒ ปี

๖. ลักษณะอาชีพของพ่อแม่ หมายถึง อาชีพหลัก หรืออาชีพสุดท้ายของพ่อแม่ครูที่ถูกจัดเข้าไว้ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งใน ๖ กลุ่ม (หรือเข้าเกณฑ์ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง)

ในการจัดลำดับอาชีพและได้แบ่งออกเป็น ๖ กลุ่มนั้น ได้อาศัยสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นเกณฑ์ในการกำหนดอาชีพในแต่ละกลุ่ม ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓

ระดับ

ในกลุ่มที่ ๑

๖.๑ อาชีพระดับสูง หมายถึง พ่อแม่ครูตัวอย่างที่มีอาชีพอยู่ใน

อาชีพอยู่ในกลุ่มที่ ๒ และ ๓

๖.๒ อาชีพระดับปานกลาง หมายถึง พ่อแม่ครูตัวอย่างที่มี

ในกลุ่มที่ ๔, ๕ และ ๖

๖.๓ อาชีพระดับต่ำ หมายถึง พ่อแม่ครูตัวอย่างที่มีอาชีพอยู่ใน

อนึ่ง สำหรับอาชีพครูนั้นได้นำเอาสมาธิพิจารณาด้วย เพื่อจัด
เข้ากลุ่มอาชีพของพ่อแม่ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาเปรียบเทียบสถานภาพทาง
อาชีพระหว่างพ่อกับลูก (ครู) ซึ่งก็ได้แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ เช่นเดียวกัน

อาชีพระดับสูง หมายถึง ข้าราชการครูที่อยู่ในตำแหน่งที่ ๕

ขึ้นไป

อาชีพระดับปานกลาง หมายถึง ข้าราชการครูที่อยู่ในตำแหน่ง

ที่ ๓ และ ที่ ๔

อาชีพระดับต่ำ หมายถึง ข้าราชการครูที่อยู่ในตำแหน่ง ที่ ๑

และ ที่ ๒

๗. ระดับรายได้ของพ่อแม่ หมายถึง รายได้ของพ่อแม่รวมกัน
รวมทั้งเงินเดือนประจำและเงินพิเศษต่าง ๆ เป็นรายได้เฉลี่ยแต่ละเดือน ซึ่งแบ่ง
ออกเป็น ๓ ระดับ

๗.๑ ระดับรายได้พ่อแม่สูง หมายถึง รายได้ของพ่อแม่ครูตั้งแต่
เดือนละ ๖,๐๐๐ บาทขึ้นไป

๗.๒ ระดับรายได้พ่อแม่ปานกลาง หมายถึง รายได้ของพ่อ
แม่ครูตั้งแต่เดือนละ ๓,๐๐๑ - ๖,๐๐๐ บาท

๗.๓ ระดับรายได้พ่อแม่ต่ำ หมายถึง รายได้ของพ่อแม่ครูตั้งแต่
เดือนละ ๓,๐๐๐ บาทลงมา

ข. ตัวแปรตาม (Independent Variables) มีอยู่ ๒

ตัวคือ

๑. การเลื่อนชั้นทางสังคมในรุ่นอายุ เป็นการเปรียบเทียบในระหว่างช่วงชีวิตการทำงาน ในที่นี้การเลื่อนชั้นทางสังคมในรุ่นอายุของข้าราชการครูหมายถึง ๒ ประการคือ

ประการแรก เป็นการเปรียบเทียบระหว่างอาชีพแรกเริ่มกับอาชีพที่กำลังทำอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ ถ้าอาชีพปัจจุบันจัดไว้สูงกว่าอาชีพแรกเริ่มก็แสดงว่ามีการเลื่อนชั้นสูงขึ้น ถ้าถูกจัดไว้ต่ำกว่าก็แสดงว่ามีการเลื่อนชั้นต่ำลง ถ้าอยู่ในระดับเดียวกันก็แสดงว่าสถานภาพคงเดิม ไม่มีการเลื่อนชั้น

ประการที่สอง คือ เป็นการเลื่อนตำแหน่งโดยจะถือจากการเลื่อนตำแหน่งจากครูวิชาการมาเป็นครูบริหาร เป็นการเลื่อนชั้นในรุ่นอายุของข้าราชการครู

๒. การเลื่อนชั้นทางสังคมในระหว่างรุ่นอายุ เป็นการเปรียบเทียบชั้นทางสังคมระหว่างพ่อกับลูก ในที่นี้การเลื่อนชั้นทางสังคมในระหว่างรุ่นอายุของข้าราชการครู แบ่งออกเป็น ๓ ประการ

๒.๑ การเลื่อนชั้นทางสังคมสูงขึ้น หมายถึง ข้าราชการครู ที่มีพ่ออยู่ในระดับชั้นทางสังคมที่ต่ำกว่าตน

๒.๒ การคงอยู่ในชั้นสังคมเดิม หมายถึง ข้าราชการครูที่อยู่ในระดับชั้นทางสังคมเดียวกันกับพ่อ

๒.๓ การเลื่อนชั้นทางสังคมต่ำลง หมายถึง ข้าราชการครูที่มีพ่ออยู่ในระดับชั้นทางสังคมที่สูงกว่าตน

ค. ตัวแปรคุม (Control Variable) คือ ครูวิชาการที่มีอายุตั้งแต่ ๓๐ ปีขึ้นไป ในโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่เป็นตัวอย่าง